

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΔΡΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Υπό

Δρ. *Ευτυχίας Σπυράτου*
Λέκτορας Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης
του Πανεπιστημίου Πειραιώς

Abstract

The basic aim of the article is to investigate the influence of the sector of the entertainment, cultural and athletic activities on some macroeconomic magnitudes of the Greek Economy and in particular on gross production, value added and employment

For this purpose, the input-output table of the Greek economy of the year 1998 is utilized in order to estimate the direct and indirect influences of the sector on the above magnitudes (JEL: G67, 018).

1. Γενικά

Καθώς οι ανανεωμένες Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης της επιτρέπουν να αποκτή νέες αρμοδιότητες σε πολλά ζητήματα, τόσο και περισσότερο τείνει να ασκεί έναν ρυθμιστικό ρόλο σε διάφορες πλευρές της οικονομικής και κοινωνικής ζωής και να καθορίζει άμεσα και έμμεσα τις προοπτικές ανάπτυξης όλων των περιοχών, των κρατών μελών στα πλαίσια του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου.

Από αυτή την άποψη, όλες οι κοινοτικές πολιτικές συνδέονται με την περιφερειακή πολιτική (λαμβάνοντας υπόψη την περιφερειακή διάσταση) με οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις τόσο στο σύνολο των περιφερειών της Ενωμένης Ευρώπης όσο και για κάθε μια περιφέρεια χωριστά. Μια τέτοια πολιτική είναι και η πολιτιστική, της οποίας τη σημασία μέσα στον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο, αλλά και στην χώρα μας, θα έχουμε την ευκαιρία να διερευνήσουμε στα πλαίσια της παρούσας μελέτης.

2. Ο πολιτιστικός παράγοντας από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το κοινοτικό ενδιαφέρον για τον πολιτισμό είναι σχετικά πρόσφατο, αφού μέχρι τη Συνθήκη του Μάαστριχ (1992) ο τομέας αυτός δεν είχε αποτελέσει αντικείμενο κοινοτικής δράσης. Με το άρθρο 151 ΣΕΚ (που προσετέθη το 1992 ως άρθρο 128) τίθεται η νομική βάση για παρέμβαση της κοινότητας προκειμένου να συμβάλει στην ανάπτυξη των πολιτιστικών δραστηριοτήτων των κρατών - μελών και να προβάλλει την κοινή πολιτιστική κληρονομιά μέσα στον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο.

Η ένταξη του πολιτισμού στην εξελικτική διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης εξυπηρετεί τόσο οικονομικούς όσο και πολιτικούς λόγους και εντασσόταν στο πρόγραμμα πλαίσιο “πολιτισμός 2000”. Επιπλέον αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο το αυξανόμενο οικονομικό ενδιαφέρον των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, με αποτέλεσμα η ανταγωνιστικότητα της Ενωμένης Ευρώπης να στηρίζεται και στην πολιτιστική δημιουργία καθώς και στη διάδοση των πολιτιστικών αγαθών στα πλαίσια μιας Ολοκληρωμένης Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς.

Όπως όμως παρατηρείται και σε άλλους τομείς, ο ρόλος της κοινότητας στον πολιτιστικό τομέα προσδιορίζεται επικουρικός υποστηρίζοντας την εθνική δράση, ενώ η όποια κοινοτική παρέμβαση θα πρέπει να γίνεται με σεβασμό της εθνικής και περιφερειακής ιδιομορφίας των κρατών-μελών. Ακόμη η Ε.Ε. με βάση τη συνεργασία των κρατών μελών στα πλαίσια του προγράμματος “πολιτισμός 2000” μεταξύ των άλλων προτείνει τις εξής επιμέρους πολιτικές.

2.1 Συνετή διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

Η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά αποτελούν οικονομικούς παράγοντες, οι οποίοι αποκτούν ολοένα και αυξανόμενη σημασία για την περιφερειακή ανάπτυξη μιας χώρας, ως προς τις επιλογές του τύπου εγκατάστασης των επιχειρηματικών μονάδων και των νοικοκυριών. Οι αποφάσεις όσον αφορά την εγκατάσταση νέων οικονομικών δραστηριοτήτων λαμβάνουν υπόψη την ποιότητα ζωής και του περιβάλλοντος των περιοχών της περιφέρειας.

2.2 Δημιουργική διαχείριση των πολιτιστικών τοπίων και της πολιτιστικής κληρονομιάς

Τα πολιτιστικά τοπία συμβάλλουν μέσω της ιδιαιτερότητάς τους στην διαμόρφωση της τοπικής και περιφερειακής ταυτότητας και αντικατοπτρίζουν την ιστορία και την αλληλεπίδραση ανθρώπων και φύσης, που συχνά γίνονται πόλοι έλξεως τουριστών.

Η διατήρηση των τοπίων αυτών έχει ιδιαίτερη οικονομική σημασία για τις περιοχές αυτές, ωστόσο δεν θα πρέπει να καθιστά αδύνατη την οικονομική αξιοποίηση ή να την παρεμποδίζει. Στα πλαίσια αυτά η πολιτιστική πολιτική της Ε.Ε. προτείνει μεταξύ των άλλων και τα εξής

α) Ενίσχυση της αξίας των πολιτιστικών τοπίων στο πλαίσιο ολοκληρωμένων στρατηγικών χωρικής ανάπτυξης.

β) Διατήρηση και δημιουργική ανάπτυξη των πολιτιστικών τοπίων με ιδιαίτερη πολιτιστική, αισθητική και οικολογική σημασία.

γ) Βελτιωμένο συντονισμό των αναπτυξιακών μέτρων που έχουν επιπτώσεις στα πολιτιστικά τοπία.

δ) Ανάπτυξη ολοκληρωμένων στρατηγικών για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς που απειλείται ή καταρρέει από την άναρχη οικονομική ανάπτυξη στις περιοχές αυτές.

Εξ' άλλου η πολιτιστική κληρονομιά της Ε.Ε. δεν αποτελείται μόνον από τα πολιτιστικά τοπία (φυσικά, αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικά μνημεία κ.α.). Ο διαφορετικός τρόπος ζωής των κατοίκων των πόλεων και των χωριών (δηλαδή η κουλτούρα του κάθε λαού των κρατών-μελών), θα πρέπει να θεωρείται στο σύνολό τους, ως ένα μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης.

Πολλές πόλεις της Ευρώπης βρίσκονται εκτεθειμένες στους κινδύνους της εμπορευματοποίησης και της πολιτιστικής ομοιομορφίας, που καταστρέφουν τη μοναδικότητα της πολιτιστικής τους ταυτότητας. Μεταξύ των κινδύνων αυτών συμπεριλαμβάνονται (για παράδειγμα) η κερδοσκοπία επί των ακινήτων, η κατασκευή έργων με άμεσες δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Οι παράγοντες αυτοί έχουν συχνά σοβαρές επιπτώσεις στην κοινωνική ζωή των πόλεων ενώ μειώνουν τις δυνατότητες εγκατάστασης των κινητών επενδύσεων. Για πολλούς αναλυτές το πρόβλημα αυτό μπορεί να αντι-

μετωπιστεί αποτελεσματικά μόνον με τις στρατηγικές χωρικής ανάπτυξης που ήδη περιγράψαμε.

Στο μέλλον η πολιτιστική πολιτική σε επίπεδο Ε.Ε. θα δημιουργήσει νέες απαιτήσεις όσον αφορά στην προώθηση και το σεβασμό της γλωσσικής και πολιτιστικής ταυτότητας, της κοινής κληρονομιάς των πολιτιστικών αξιών και της κοινής Ευρωπαϊκής ταυτότητας.

3. Ο πολιτιστικός τομέας στην Ελλάδα

Ο πολιτιστικός τομέας στην Ελλάδα εντάσσεται δομικά στον άξονα “ποιότητας ζωής” του Γ΄ Κ.Π.Σ. 2000-2006 και συνδέεται άμεσα με την αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας. Η συνολική στρατηγική της ανάπτυξης στον τομέα του πολιτισμού μεταξύ των άλλων επιδιώκει

α) Την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ανάπτυξη του σύγχρονου πολιτισμού.

β) Την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη, τόσο σε ό,τι αφορά στις συνθήκες προσφοράς, όσο και σε ό,τι αφορά στη ζήτηση των πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών.

γ) Την προστασία και ανάδειξη των μνημειακών και αρχαιολογικών χώρων.

δ) Την ενίσχυση των υποδομών για τα μεγάλα επικοινωνιακά επιτεύγματα του σύγχρονου πολιτισμού.

Όπως είναι γνωστό η Ελλάδα συγκεντρώνει ένα ιδιαίτερα αξιόλογο πλήθος μνημείων όλων των εποχών με τεράστια ιστορική, εκπαιδευτική και καλλιτεχνική αξία, τα οποία αποτελούν σύμβολα και σταθερές αναφορές του Δυτικού πολιτισμού. Η ευρεία γεωγραφική διασπορά αυτών των μνημείων και των αρχαιολογικών χώρων συνιστά σημαντικό μοχλό της κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Πέραν όμως από την πολιτιστική κληρονομιά που παραδοσιακά συγκεντρώνει το ενδιαφέρον του κοινού, αλλά και τον κύριο όγκο των επενδύσεων και ο σύγχρονος πολιτισμός άρχισε να γνωρίζει αλματώδη ανάπτυξη σε όλους τους τομείς των πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Τέλος, στόχος της στρατηγικής αυτής είναι οι δυνατότητες χρησιμοποίησης των παραγόντων αυτών στην αναδιάρθρωση της εθνικής οικονομίας. Προϋπόθεση όμως για την πραγμα-

τοποίηση του στόχου αυτού είναι η αύξηση του πολιτιστικού κεφαλαίου (δηλαδή η πολιτιστική υποδομή) μέσω των επενδύσεων.

Τα κριτήρια κατανομής και χωροθέτησης των έργων πολιτιστικής υποδομής είναι σύνθετα και στηρίζονται σε δημογραφικά, οικονομικά και πολιτιστικά δεδομένα. Τα σχετικά επενδυτικά προγράμματα έχουν συγκεκριμένους στόχους, όπως την αντιμετώπιση των πολιτιστικών αναγκών των κατοικιών, την συγκράτηση της νεολαίας, την ενίσχυση της εικόνας της περιφέρειας, την προσέλευση των επιχειρηματιών κ.α.

Είναι λοιπόν αναγκαία η κατάρτιση ενός εκτεταμένου επενδυτικού προγράμματος που θα πρέπει να περιλαμβάνει τα παντός είδους έργα, τα οποία θα χρειασθούν για τον σκοπό αυτό. Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα πρέπει να περιέχει επενδύσεις τριών κατηγοριών.

Πρώτον, έργα γενικής υποδομής όπως είναι τα συγκοινωνιακά, τα επικοινωνιακά κ.α τα οποία εξυπηρετούν και πολλές άλλες οικονομικές δραστηριότητες.

Δεύτερον έργα ειδικής υποδομής, τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα εγκατάστασης στις μονάδες παραγωγής πολιτιστικών υπηρεσιών ή εξυπηρετούν τη λειτουργία τους.

Τρίτον έργα τοπικού χαρακτήρα για την περιφέρεια που συνδέονται άμεσα με την παραγωγή των πολιτιστικών υπηρεσιών, όπως είναι η ανέγερση, η διαμόρφωση κτιριακών εγκαταστάσεων με εξοπλισμό σύγχρονης τεχνολογίας στον τομέα της πληροφόρησης, για τη στέγαση ερευνητικών και ιστορικών αρχείων, μουσείων κ.α.

Ακόμη έργα που συμβάλλουν στη διαμόρφωση αρχαιολογικών χώρων, σε αναστηλώσεις μνημείων, έργα αθλητικών εγκαταστάσεων, θεατρικών και κινηματογραφικών αιθουσών κ.α, τα οποία συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ύπαρξη επαρκούς πολιτιστικής υποδομής των περιφερειών της χώρας. Έτσι η ύπαρξη επαρκούς πολιτιστικής υποδομής (μέσω των επενδυτικών έργων) και η προσφορά των πολιτιστικών υπηρεσιών βελτιώνει την ποιότητα ζωής στην περιφέρεια και σε συνδυασμό με την ιδιαίτερη πολιτιστική της ταυτότητα (δηλαδή την ιστορία, τις παραδόσεις, τη σύγχρονη καλλιτεχνική και πνευματική παραγωγή, το φυσικό περιβάλλον, την αστική και αγροτική διάθροση κ.ά.), δημιουργεί τη θετική εικόνα με άμεση συνέπεια την αύξηση του βαθμού ελκυστικότητας και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της.

Πλεονεκτήματα που σχετίζονται με την φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της περιφέρειας. Γιατί οι αρχαιολογικοί χώροι, τα ιστορικά μνημεία και το φυσικό περιβάλλον, συγκροτούν ένα σύστημα πλουτοπαραγωγικών πόρων, που πολλές φορές για τις περιφέρειες και κυρίως για τις προβληματικές αποκτά ακόμη μεγαλύτερη οικονομική σημασία. Το σύστημα αυτό αποτελεί και το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της περιφέρειας δηλαδή τη φυσική και πολιτιστική της κληρονομιά που θεωρείται ένα από τα βασικά στοιχεία της περιφερειακής αναπτύξεως της χώρας.

3.1 Η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά ως στοιχείο περιφερειακής αναπτύξεως

Η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά αποτελούν οικονομικούς παράγοντες, οι οποίοι αποκτούν ολοένα και αυξανόμενη σημασία για την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας, ως προς τις επιλογές του τόπου εγκατάστασης των επιχειρηματικών μονάδων.

Οι αποφάσεις όσον αφορά την εγκατάσταση νέων οικονομικών δραστηριοτήτων λαμβάνουν υπόψη την ποιότητα ζωής και του περιβάλλοντος των περιοχών της περιφέρειας, η οποία περιλαμβάνει τόσο την ύπαρξη μιας καλά διατηρημένης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς όσο και την εύκολη πρόσβαση στις περιοχές αυτές. Περιοχές που έχουν διατηρήσει και υλοποιήσει μια μεγάλη ποικιλία φυσικών και μνημειακών τοπίων κατάφεραν να αναδειχθούν σημαντικοί πόλοι έλξης διαφόρων οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως οι τουριστικές και οι επιστημονικές προκαλώντας μια συνεχή ροή αγαθών και υπηρεσιών από και προς την περιφέρεια. Πέραν όμως από την άμεση αναπτυξιακή σημασία είναι και η έμμεση που οφείλεται στην ποιότητα ζωής και δράσης, επειδή η πολιτιστική και φυσική κληρονομιά, αποτελεί τμήμα του καθημερινού περιβάλλοντος πολλών ανθρώπων της περιφέρειας. Είναι επίσης σημαντικό η ποιότητα ζωής να κατανοηθεί στο σύνολο της περιφέρειας μέσω της αναβάθμισης και αναζωογόνησης των μνημειακών τοποθεσιών και δημοσίων χώρων και να αναστραφεί η τάση εγκατάλειψης, φθοράς και καταστροφής που επικρατεί σε ορισμένες περιοχές και να περάσει έτσι η πολιτιστική κληρονομιά, συμπεριλαμβανόμενων και των σύγχρονων επιτευγμάτων (νέες τεχνολογίες στον τομέα της πληροφορικής και της επικοινωνίας) στις μελλοντικές γενιές. Στο πνεύμα αυτό ο πολιτιστικός παράγοντας μπορεί ακόμη να παίζει ρόλο κοινωνικής και χωρικής εξισορρόπησης. Εκείνο όμως που έχει ιδιαίτερη σημασία για τον πολιτιστικό τομέα από πλευράς έρευνας, είναι να διερευνηθούν και εμπειρικά (με βάση τα σημερινά στατιστικά δεδομένα), οι δυνατότητές του για

τοπική ανάπτυξη και δημιουργία απασχόλησης, καθώς και η αξιολόγησή του, αναφορικά με τη διάρθρωση και τη συμβολή του στην ελληνική οικονομία, το ποίον και θα διερευνήσουμε στην συνέχεια της παρούσας μελέτης.

4. Διακλαδική ανάλυση του πολιτιστικού τομέα στην Ελλάδα

Όπως είναι γνωστό, στο παλιό σύστημα Εθνικών Λογαριασμών ο πολιτιστικός τομέας δεν εμφανίζεται ως αυτοτελής, λόγω των επιμέρους κλάδων που τον αποτελούν, αλλά περιλαμβάνεται στα “Λοιπά” του λογαριασμού “Διάφορες Υπηρεσίες”. Στο νέο σύστημα Εθνικών Λογαριασμών της Eurostat, ο πολιτιστικός τομέας αποτελεί τμήμα του κλάδου που φέρει τον τίτλο “ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες”.

Στα πλαίσια του παρόντος άρθρου θα χρησιμοποιηθεί ο πλέον πρόσφατος πίνακας εισροών-εκροών της Ελληνικής οικονομίας που αναφέρεται στο έτος 1998 προκειμένου να μελετηθούν αφ’ ενός τα βασικά χαρακτηριστικά της παραγωγής και της απασχόλησης του κλάδου των ψυχαγωγικών πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων και αφ’ ετέρου, με βάση το υπόδειγμα εισροών-εκροών, να αναλυθούν οι επιδράσεις του κλάδου πάνω στην οικονομία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Κωδικοί και Ονομασία Κλάδων Πίνακα εισροών-εκροών 1998

Κωδικός Κλάδου	Ονομασία κλάδου
01	Γεωργία, κτηνοτροφία
02	Δασοκομία, υλοτομία
05	Αλιεία
10	Εξόρυξη άνθρακα, λιγνίτη, τύρφης
11	Άντληση αργού πετρελαίου, φυσικού αερίου
12	Εξόρυξη μεταλλευμάτων ουρανίου
13	Εξόρυξη μετάλλουχων μετάλλευμάτων
14	Λοιπά ορυχεία και λατομεία
15	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών
16	Παραγωγή προϊόντων καπνού
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών και προϊόντων
18	Κατασκευή ειδών ένδυσης, γουναρικών
19	Είδη δέρματος, ταξιδιού, υποδημάτων
20	Βιομηχανία ξύλου (εκτός των επίπλων)

(συνεχίζεται)

21	Κατασκευή χαρτιού και προϊόντων του
22	Εκδόσεις, εκτυλώσεις, αναπαραγωγή ήχου, εικόνας
23	Προϊόντα διύλισης πετρελαίου
24	Παραγωγή γημικών ουσιών και προϊόντων
25	Προϊόντα από ελαστικό, πλαστικά
26	Άλλα προϊόντα μη μεταλλικών ορυκτών
27	Παραγωγή βασικών μετάλλων
28	Μεταλλικά προϊόντα (εκτός μηχανημάτων)
29	Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού
30	Κατασκευή μηχανών γραφείου και Η/Υ
31	Ηλεκτρικές μηχανές και συσκευές
32	Συσκευές ραδιοφωνίας, τηλεόρασης, επικοινωνιών
33	Ιατρικά όργανα, όργανα ακριβείας, οπτικά
34	Κατασκευή αυτοκινήτων οχημάτων
35	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών
36	Κατασκευή επίπλων, λοιπές βιομηχανίες
37	Ανακύκλωση
40	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου
41	Συλλογή, καθαρισμός, διανομή νερού
45	Κατασκευές
50	Εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων, πωλήσεις καυσίμων
51	Χονδρικό εμπόριο
52	Λιανικό εμπόριο, επισκευή οικιακών συσκευών
55	Ξενοδοχεία και εστιατόρια
60	Χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών
61	Μεταφορές μέσω υδατίνων οδών
62	Αεροπορικές μεταφορές
63	Βοηθητικές μεταφορικές δραστηριότητες
64	Ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες
65	Ενδιάμεσοι νομισματικοί οργανισμοί
66	Ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία
67	Άλλοι ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί
70	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας
71	Ενοικίαση μηχανημάτων, οικιακών συσκευών
72	Πληροφορική και συναφείς δραστηριότητες
73	Έρευνα και ανάπτυξη
74	Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες
75	Δημόσια διοίκηση και άμυνα
80	Εκπαίδευση
85	Υγεία και κοινωνική μέριμνα
90	Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων
91	Δραστηριότητες οργανώσεων μ.α.κ.
92	Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές, αθλητικές δραστηριότητες
93	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών
95	Ίδιωτικά νοικοκυριά με οικιακό προσωπικό

4.1 Χαρακτηριστικά της παραγωγής του κλάδου

Στον πίνακα 1 παρουσιάζονται οι κωδικοί και η ονομασία των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας που περιέχονται στον πίνακα εισροών – εκροών του έτους 1998.

Η εγχώρια αξία παραγωγής του κλάδου ανήλθε το 1998 σε 724 εκ. δρχ. η δε ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του κλάδου ανήλθε σε 448 εκ. δρχ. Έτσι το 62% της αξίας της παραγωγής του κλάδου αποτελείται από αμοιβές στους πρωτογενείς συντελεστές της παραγωγής που χρησιμοποίησε ο κλάδος για την διεκπεραίωση της παραγωγικής διαδικασίας και το 38% από ενδιάμεσα προϊόντα (ή εισροές) που παρήχθησαν από διάφορους παραγωγικούς κλάδους της οικονομίας και χρησιμοποιήθηκαν μαζί με τους πρωτογενείς συντελεστές. Από τη συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία το 56,2% ήταν οι αμοιβές του συντελεστή εργασίας και το υπόλοιπο οι αμοιβές των λοιπών συντελεστών της παραγωγής. Οι ενδιάμεσες εισροές του κλάδου που αποτελούν το 38% της αξίας της παραγωγής του κλάδου προέρχονται από έναν μεγάλο αριθμό κλάδων. Στον πίνακα 2 παρουσιάζεται η ποσοστιαία διάρθρωση των σημαντικότερων ενδιάμεσων εισροών του κλάδου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ποσοστιαία διάρθρωση των ενδιάμεσων εισροών του κλάδου κατά κλάδους προελεύσεως

Κωδικοί Κλάδων	%
24	1,9
36	1,2
40	2,7
45	1,3
52	1,2
55	6,9
60	1,5
62	2,2
64	3,4
70	14,1
71	1,1
74	1,3
92	55,9
Κωδικοί των υπολοίπων κλάδων	5,3
Σύνολο	100,00

Όπως προκύπτει από τον πίνακα 2 το 56% των ενδιάμεσων εισροών του κλάδου είναι αυτοκατανάλωση του κλάδου που χρησιμοποιείται στην παραγωγική του διαδικασία προκειμένου να παραχθεί το τελικό του προϊόν. Οι δύο επόμενοι σε σημασία παραγωγικοί κλάδοι από τους οποίους αντλεί ο κλάδος ενδιάμεσες εισροές είναι: ο κλάδος της διαχείρισης περιουσίας (κωδικός του Eurostat 70) από τον οποίον προμηθεύεται το 14% των ενδιάμεσων εισροών του και ο κλάδος: ξενοδοχεία, εστιατόρια (κωδικός Eurostat 55) από τον οποίον προμηθεύεται περίπου το 7% των εισροών του.

Εξετάζοντας τώρα τη διάθεση της εγχώριας παραγωγής του κλάδου παρατηρούμε ότι 35% διατίθεται σε άλλους κλάδους (συμπεριλαμβανομένου και του ίδιου του κλάδου) για ενδιάμεση χρήση και το 65% προορίζεται για τελικές χρήσεις (κατανάλωση κ.λπ). Από την αξία της εγχώριας παραγωγής του κλάδου που διατίθεται για ενδιάμεση χρήση στην παραγωγική διαδικασία διαφόρων κλάδων το 59% προορίζεται για ενδιάμεση χρήση από τον ίδιο τον κλάδο, το 23% περίπου για ενδιάμεση χρήση από τον κλάδο των άλλων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (κωδικός Eurostat 74), 12% από τον κλάδο των ξενοδοχείων, εστιατορίων (κωδικός Eurostat 55) και το υπόλοιπο 6% περίπου χρησιμοποιείται από έναν αριθμό άλλων κλάδων.

Εξετάζοντας τη διάρθρωση της αξίας της εγχώριας παραγωγής που προορίζεται για τελικές χρήσεις διαπιστώνουμε ότι το 78% προορίζεται για ιδιωτική κατανάλωση, 6% για δημόσια κατανάλωση, 8% για το σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου και 8% για εξαγωγές. Προκειμένου να εξετάσουμε τις επιδράσεις που ασκεί ο κλάδος σε ορισμένα μεγέθη της οικονομίας αλλά και τις επιδράσεις που δέχεται από μεταβολές στην υπόλοιπη οικονομία θα χρησιμοποιήσουμε το υπόδειγμα εισροών – εκροών. Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση εισροών-εκροών είναι

1. Η διαπίστωση στη διασύνδεση του κλάδου με τους υπόλοιπους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή, ο βαθμός στον οποίον ο κλάδος επηρεάζει και επηρεάζεται από τους υπόλοιπους κλάδους. Η γνώση των διασυνδέσεων του κλάδου μπορεί να οδηγήσει στη λήψη ορθολογικότερων μέτρων πολιτικής προκειμένου να ικανοποιηθούν συγκεκριμένοι στόχοι σε κλαδικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

2. Ο διαχωρισμός των άμεσων και έμμεσων επιδράσεων, που δημιουργούνται από μεταβολές τόσο στον ίδιο κλάδο όσο και στους υπόλοιπους κλάδους της οικονομίας, πάνω στη παραγωγή, στα εισοδήματα και τους συντελεστές της παραγωγής.

4.2 Το υπόδειγμα εισροών – εκροών

Σε ένα σύστημα n παραγωγικών κλάδων, έστω ο παρακάτω συμβολισμός

X_i = Η συνολική αξία παραγωγής του κλάδου i

X_{ij} = Η αξία του προϊόντος του κλάδου i που χρησιμοποιείται ως ενδιάμεση εισροή από τον κλάδο j .

F_i = Η αξία των προϊόντων του κλάδου i που προορίζεται για τελική χρήση (κατανάλωση, επενδύσεις, εξαγωγές)

Y_j = Το σύνολο των αμοιβών των πρωτογενών συντελεστών παραγωγής στον κλάδο j .

Για τον κλάδο i σ' ένα σύστημα n παραγωγικών κλάδων η βασική λογιστική εξίσωση αναφορικά με την διάθεση της συνολικής παραγωγής είναι

$$X_i = \sum_{j=1}^n X_{ij} + F_i \quad (1)$$

Για τον παραγωγικό κλάδο j η αξία της συνολικής παραγωγής ισούται με τον άθροισμα της αξίας των χρησιμοποιηθέντων ενδιάμεσων προϊόντων και των καταβληθεισών αμοιβών στους πρωτογενείς συντελεστές της παραγωγής (η αξία των αρχικών εισροών).

$$X_j = \sum_{i=1}^n X_{ij} + Y_j \quad (2)$$

Αν συμβολίσουμε με a_{ij} το ποσό της εισροής που προέρχεται από τον κλάδο i και χρησιμοποιείται ανά μονάδα παραγωγής του κλάδου j , τότε

$$a_{ij} = \frac{X_{ij}}{X_j} \quad \text{ή} \quad X_{ij} = a_{ij} X_j$$

Αν αντικαταστήσουμε την τιμή του X_j στην εξίσωση (1) λαμβάνουμε

$$X_i = \sum_{j=1}^n a_{ij} X_j + F_i \quad (3)$$

Υπάρχουν n εξισώσεις σαν την εξίσωση (3) και κάθε μια αντιστοιχεί σε έναν από τους n παραγωγικούς κλάδους της οικονομίας. Το σύστημα των εξισώσεων αυτών μπορεί να γραφεί υπό την μορφή μήτρας,

$$X = AX + F \quad (4)$$

όπου

X = διάνυσμα στήλης ($n \times 1$) με στοιχεία τα επίπεδα παραγωγής των κλάδων

A = τετραγωνική μήτρα $n \times n$, καλούμενη και μήτρα των τεχνολογικών συντελεστών, ή μήτρα των άμεσων συντελεστών εισροών – εκροών με στοιχεία τους συντελεστές a_{ij} .

F = διάνυσμα στήλης $n \times 1$ με στοιχεία το προϊόν κάθε κλάδου που προορίζεται για τελική χρήση.

Ο κύριος αναλυτικός σκοπός του συστήματος εισροών – εκροών είναι να ευρεθεί το συνολικό προϊόν, το οποίο θα πρέπει να παραγάγει κάθε κλάδος, αν είναι δεδομένα η τελική ζήτηση, δηλαδή τα F_i και η μήτρα A . Η γενική λύση στο σύστημα αυτό των n εξισώσεων είναι:

$$X = (I-A)^{-1} F \quad (5)$$

όπου

$$(I - A)^{-1} = \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & \dots & r_{n1} \\ r_{21} & r_{22} & \dots & \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ r_{n1} & r_{n2} & \dots & r_{nn} \end{bmatrix}$$

είναι η αντίστροφη μήτρα της $(I-A)$ καλούμενη και μήτρα αλληλεξαρτήσεων, ή μήτρα πολλαπλασιαστικής, οι δε συντελεστές r_{ij} καλούνται ολικοί συντελεστές αλληλεξάρτησης και δείχνουν τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην παραγωγή των κλάδων που προκαλούν οι κατά μια χρηματική μονάδα μεταβολές στη ζήτηση των προϊόντων που προορίζονται για τελική χρήση.

Συνοπτικά η έννοια κάθε σειράς και κάθε στήλης της αντίστροφης μήτρας είναι η εξής:

α) Τα στοιχεία σε κάθε σειρά της αντίστροφης μήτρας δείχνουν το προϊόν του κλάδου που αντιστοιχεί στη σειρά που άμεσα και έμμεσα ζητείται από

καθένα από τους κλάδους που αναγράφονται στις στήλες του πίνακα της αντίστροφης μήτρας, προκειμένου να αυξήσουν την τελική τους ζήτηση κατά μια μονάδα. Έτσι, για την ικανοποίηση μιας μονάδας τελικής ζήτησης του κλάδου 1 χρειάζονται r_{11} μονάδες παραγωγής του κλάδου αυτού, για μια μονάδα τελικής ζήτησης του κλάδου 2 χρειάζονται r_{12} μονάδες παραγωγής του κλάδου 1 και για την παραγωγή μιας μονάδας τελικής ζήτησης του κλάδου n χρειάζονται r_{1n} μονάδες παραγωγής του κλάδου 1.

β) Τα στοιχεία κάθε στήλης της αντίστροφης μήτρας δείχνουν το προϊόν που θα πρέπει να παραχθεί από κάθε κλάδο που αναγράφεται στις σειρές του πίνακα της αντίστροφης μήτρας, το οποίο άμεσα ή έμμεσα ζητείται από τον κλάδο που αντιστοιχεί στη στήλη, προκειμένου αυτός να αυξήσει την τελική του ζήτηση κατά μια μονάδα. Έτσι, για την αύξηση της τελικής ζήτησης του κλάδου 1 κατά μια μονάδα χρειάζεται να παραχθούν από τον ίδιο κλάδο r_{11} μονάδες παραγωγής, από τον κλάδο 2 r_{21} μονάδες παραγωγής και από τον κλάδο n r_{n1} μονάδες παραγωγής.

4.3 Επιδράσεις στην οικονομία

Επειδή ο κλάδος χρησιμοποιείται για την παραγωγή του προϊόντος άλλων κλάδων και επειδή ικανοποιεί τη ζήτηση άλλων κλάδων, οι μεταβολές στην παραγωγή του λόγω μεταβολών στο τελικό του προϊόν προκαλούν αλυσιδωτές επιδράσεις στην παραγωγή των άλλων κλάδων και κατά συνέπεια στη συνολική παραγωγή της οικονομίας, στη ζήτηση πρωτογενών συντελεστών της παραγωγής, στα εισοδήματα και σε άλλα μακροοικονομικά μεγέθη. Όλες αυτές τις επιδράσεις τις διακρίνουμε σε άμεσες και έμμεσες. Οι άμεσες και έμμεσες επιδράσεις μαζί αποτελούν τις συνολικές επιδράσεις ή πολλαπλασιαστές του κλάδου.

A. Άμεσες, έμμεσες και συνολικές επιδράσεις στην παραγωγή

Η αύξηση κατά μια χρηματική μονάδα του τελικού προϊόντος του κλάδου θα οδηγήσει σε μια άμεση αύξηση της παραγωγής των κλάδων της οικονομίας από τους οποίους ο κλάδος αυτός προμηθεύεται τις ενδιάμεσες εισροές προκειμένου να ικανοποιήσουν τη ζήτηση του κλάδου.

Σε πρώτη φάση η άμεση αύξηση της παραγωγής όλων των κλάδων μαζί θα ανέλθει σε 0,370756 χρηματικές μονάδες. Η άμεση επίδραση στην συνολική παραγωγή υπολογίζεται δι' αθροίσεως της στήλης της μήτρας των τεχνολογικών συντελεστών A . Οι επί μέρους κλάδοι της οικονομίας προκειμένου να ικανοποιήσουν τη ζήτηση του κλάδου για ενδιάμεσες εισροές από αυτούς

θα πρέπει να αυξήσουν την παραγωγή τους, πράγμα που σημαίνει ότι καθένας από αυτούς θα αρχίσει να ζητάει ενδιάμεσες εισροές από άλλους κλάδους κ.ο.κ. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα δημιουργηθεί μια σειρά αλυσιδωτών έμμεσων επιδράσεων στην παραγωγή όλων των κλάδων, πέραν από την αρχική άμεση επίδραση. Η συνολική επίδραση στην παραγωγή της οικονομίας είναι το άθροισμα των άμεσων και έμμεσων επιδράσεων και ανέρχεται σε 0,62944 χρηματικές μονάδες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Άμεσες, έμμεσες και συνολικές επιδράσεις στην παραγωγή της οικονομίας του κλάδου των ψυχαγωγικών, πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων

Κωδικός Κλάδου	Άμεσοι Τεχνολογικοί Συντελεστές (1)	Συνολικές Επιδράσεις (2)	Έμμεσες Επιδράσεις [(2)-(1)]
01	0.000000	0.004134	0.004134
02	0.000000	0.000044	0.000044
05	0.000000	0.000318	0.000318
10	0.000000	0.001496	0.001496
11	0.000000	0.000024	0.000024
13	0.000000	0.000023	0.000023
14	0.000000	0.000222	0.000222
15	0.000964	0.005372	0.004408
16	0.000000	0.000000	0.000000
17	0.000020	0.000689	0.000669
18	0.003357	0.003249	-0.000108
19	0.000553	0.000508	-0.000045
20	0.000001	0.000628	0.000627
21	0.002680	0.002794	0.000114
22	0.003452	0.004089	0.000637
23	0.001342	0.003473	0.002131
24	0.007191	0.004249	-0.002942
25	0.000001	0.000621	0.000620
26	0.000217	0.001141	0.000924
27	0.000000	0.000870	0.000870
28	0.000000	0.000888	0.000888
29	0.000007	0.000183	0.000176
30	0.000000	0.000000	0.000000
31	0.000000	0.000244	0.000244
32	0.000000	0.000075	0.000075

(συνεχίζεται)

33	0.000138	0.000037	-0.000101
34	0.000053	0.000055	0.000002
35	0.000000	0.000174	0.000174
36	0.004277	0.003722	-0.000555
37	0.000000	0.000097	0.000097
40	0.010161	0.015521	0.00536
41	0.001532	0.002102	0.000570
45	0.004637	0.009714	0.005077
50	0.000534	0.003536	0.003002
51	0.002358	0.004858	0.002500
52	0.004379	0.009076	0.004697
55	0.025472	0.029095	0.003623
60	0.005540	0.007441	0.001901
61	0.000000	0.000203	0.000203
62	0.008210	0.007814	-0.000396
63	0.000000	0.002748	0.002748
64	0.012490	0.018242	0.0052752
65	0.002219	0.011887	0.009668
66	0.000107	0.000377	0.000270
67	0.000000	0.000657	0.000657
70	0.052244	0.066572	0.014132
71	0.004059	0.005394	0.001335
72	0.000000	0.000028	0.000028
73	0.000000	0.000006	0.000006
74	0.004644	0.008751	0.004107
75	0.000000	0.000000	0.000000
80	0.000000	0.000111	0.000111
85	0.000000	0.000059	0.000059
90	0.000063	0.000625	0.000562
91	0.000581	0.000927	0.000346
92	0.207275	1.195895	0.98862
93	0.000000	0.000373	0.000373
95	0.000000	0.000000	0.000000
Σύνολο	0.370756	0.629244	0.258488

B. Άμεσες, έμμεσες και συνολικές επιδράσεις στην απασχόληση

Όπως στην περίπτωση των επιδράσεων στην παραγωγή της οικονομίας που προέρχονται από την κατά μια χρηματική μονάδα αύξηση του τελικού προϊόντος του κλάδου, η αύξηση αυτή της παραγωγής του κλάδου θα δημιουργήσει άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην απασχόληση της οικονομίας.

Οι συντελεστές απασχολήσεως δείχνουν τη σχέση μεταξύ απασχόλησης και της παραγωγής και διακρίνονται σε άμεσους και σε συνολικούς *ή πολλαπλασιαστές. Ο άμεσος συντελεστής απασχόλησης ενός κλάδου δείχνει

την ανά μονάδα ακαθάριστη παραγωγής ενός κλάδου απαιτούμενη ποσότητα εργασίας. Ο συνολικός συντελεστής (ή απλός πολλαπλασιαστής) απασχόλησης ενός κλάδου δείχνει τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις πάνω στην συνολική απασχόληση της οικονομίας που δημιουργούνται από την κατά μια χρηματική μονάδα μεταβολή της τελικής ζήτησης του υπό εξέταση κλάδου.

Ο άμεσος συντελεστής απασχόλησης ενός κλάδου υπολογίζεται αν διαιρέσουμε την συνολική εργασία (ώρες απασχόλησης ή αριθμός απασχολούμενων) με την αντίστοιχη αξία παραγωγής του κλάδου. Έστω ότι χρησιμοποιούμε τα παρακάτω σύμβολα

I_j = άμεσος συντελεστής απασχόλησης του κλάδου j

L_j = ποσότητα απασχολούμενης εργασίας στον κλάδο j

X_j = ακαθάριστη αξία παραγωγής του κλάδου j

Ο άμεσος συντελεστής απασχόλησης δίδεται από τη σχέση

$$I_j = \frac{L_j}{X_j}$$

Εφόσον ο αριθμός των παραγωγικών κλάδων είναι n , οι άμεσοι συντελεστές απασχόλησης δίδονται από το διάνυσμα σειράς

$$I = \left(\frac{L_1}{X_1}, \frac{L_2}{X_2}, \dots, \frac{L_n}{X_n} \right) = I_1, I_2, \dots, I_n$$

Ο ολικός συντελεστής (ή απλός πολλαπλασιαστής) απασχόλησης ενός κλάδου υπολογίζεται ως εξής

$$LPI_j = \sum_{i=1}^n k_{ij}$$

όπου

LPI_j = απλός πολλαπλασιαστής απασχόλησης του κλάδου j

K_{ij} = τυπικό στοιχείο της μήτρας K

Η μήτρα K υπολογίζεται ως εξής

$$\mathbf{K} = \hat{I} (I - A)^{-1} = \begin{bmatrix} k_{11} k_{12} \dots \dots \dots k_{1n} \\ k_{21} k_{22} \dots \dots \dots k_{2n} \\ k_{n1} k_{n2} \dots \dots \dots k_{nm} \end{bmatrix}$$

όπου

$$\hat{I} = \begin{bmatrix} I_1 0 \dots 0 \\ 0 I_2 \dots 0 \\ \dots \dots \\ \hat{I} \dots \dots I_n \end{bmatrix}$$

είναι η διαγώνια μήτρα με διαγώνια στοιχεία τους άμεσους συντελεστές απασχόλησης.

Ας εξετάσουμε αναλυτικότερα την έννοια των στοιχείων της μήτρας \mathbf{K} . Τα στοιχεία μιας στήλης της μήτρας \mathbf{K} δείχνουν τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην απασχόληση των παραγωγικών κλάδων που προέρχονται από την κατά μια χρηματική μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος του κλάδου που αντιστοιχεί στην υπό εξέταση στήλη. Παραδείγματος χάριν k_{11} δείχνει τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην απασχόληση του κλάδου 1 που προέρχεται από την κατά μια μονάδα μεταβολή της τελικής ζήτησης του ίδιου κλάδου 1, k_{21} , δείχνει τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην απασχόληση του κλάδου 2 που προέρχονται από την κατά μια μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος του κλάδου 1, και για τους υπόλοιπους κλάδους.

Κατ' ακολουθίαν το άθροισμα κάθε στήλης δείχνει τη συνολική μεταβολή στην απασχόληση της οικονομίας λόγω μεταβολής του τελικού προϊόντος του κλάδου που αντιστοιχεί στη στήλη κατά μια μονάδα.

Στη στήλη (1) του πίνακα 4 παρουσιάζονται ο άμεσος συντελεστής απασχόλησης για τον κλάδο των ψυχαγωγικών, πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων, στη στήλη (2) παρουσιάζονται οι συνολικές επιδράσεις και στην στήλη (3) οι έμμεσες επιδράσεις στην απασχόληση των επιμέρους κλάδων της οικονομίας που προέρχονται από μια μονάδα τελικού προϊόντος του κλάδου. Το άθροισμα των άμεσων και έμμεσων επιδράσεων στην απασχόληση αποτελεί τον συνολικό συντελεστή ή απλόν πολλαπλασιαστική απασχολήσεως του κλάδου. Έτσι ενώ ο άμεσος συντελεστής απασχολήσεως είναι 0,085106 ο συνολικός συντελεστής ή απλός πολλαπλασιαστικός

απασχολήσεως είναι 0,113677, δηλαδή κατά 34% υψηλότερος από τον άμεσο συντελεστή. Η διαφορά $0,113677 - 0,085106 = 0,028571$ αποτελεί τις έμμεσες επιδράσεις στην απασχόληση της οικονομίας που προέρχονται από μια χρηματική μονάδα τελικού προϊόντος του κλάδου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Άμεσες, έμμεσες και συνολικές επιδράσεις στην απασχόληση της οικονομίας του κλάδου των ψυχαγωγικών, πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων

Κωδικός Κλάδου	Άμεσος Συντελεστής Απασχόλησης (1)	Συνολικές Επιδράσεις Απασχόλησης (2)	Έμμεσες Επιδράσεις [(2)-(1)]
01	0.000000	0.000757	0.000757
02	0.000000	0.000015	0.000015
05	0.000000	0.000046	0.000046
10	0.000000	0.000090	0.000090
11	0.000000	0.000001	0.000001
13	0.000000	0.000001	0.000001
14	0.000000	0.000012	0.000012
15	0.000000	0.000204	0.000204
16	0.000000	0.000000	0.000000
17	0.000000	0.000051	0.000051
18	0.000000	0.000267	0.000267
19	0.000000	0.000042	0.000042
20	0.000000	0.000078	0.000078
21	0.000000	0.000147	0.000147
22	0.000000	0.000288	0.000288
23	0.000000	0.000043	0.000043
24	0.000000	0.000139	0.000139
25	0.000000	0.000036	0.000036
26	0.000000	0.000057	0.000057
27	0.000000	0.000021	0.000021
28	0.000000	0.000086	0.000086
29	0.000000	0.000016	0.000016
30	0.000000	0.000000	0.000000
31	0.000000	0.000010	0.000010
32	0.000000	0.000002	0.000002
33	0.000000	0.000005	0.000005
34	0.000000	0.000003	0.000003
35	0.000000	0.000018	0.000018

(συνεχίζεται)

36	0.000000	0.000438	0.000438
37	0.000000	0.000007	0.000007
40	0.000000	0.000552	0.000552
41	0.000000	0.000141	0.000141
45	0.000000	0.000535	0.000535
50	0.000000	0.000335	0.000335
51	0.000000	0.000253	0.000253
52	0.000000	0.000845	0.000845
55	0.000000	0.001611	0.001611
60	0.000000	0.000990	0.000990
61	0.000000	0.000008	0.000008
62	0.000000	0.000309	0.000309
63	0.000000	0.000388	0.000388
64	0.000000	0.000645	0.000645
65	0.000000	0.000435	0.000435
66	0.000000	0.000012	0.000012
67	0.000000	0.000044	0.000044
70	0.000000	0.000073	0.000073
71	0.000000	0.000143	0.000143
72	0.000000	0.000004	0.000004
73	0.000000	0.000000	0.000000
74	0.000000	0.001355	0.001355
75	0.000000	0.000000	0.000000
80	0.000000	0.000015	0.000015
85	0.000000	0.000005	0.000005
90	0.000000	0.000060	0.000060
91	0.000000	0.000191	0.000191
92	0.085106	0.101778	0.016672
93	0.000000	0.000069	0.000069
95	0.000000	0.000000	0.000000
Σύνολο	0.085106	0.113677	0.028571

Γ. Άμεσες, Έμμεσες και Συνολικές Επιδράσεις στην προστιθέμενη αξία της οικονομίας

Η κατά μια μονάδα αύξηση της παραγωγής του κλάδου και η άμεση αύξηση της ζήτησεως συντελεστών παραγωγής (εργασία, κεφάλαιο κ.λπ.) για την παραγωγή αυτής της χρηματικής μονάδος θα οδηγήσει σε πρώτη φάση στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας στον κλάδο. Όμως εκτός από την άμεση δημιουργία προστιθέμενης αξίας στον κλάδο θα δημιουργηθούν και έμμεσες αυξήσεις της προστιθέμενης αξίας σ' όλους τους κλάδους λόγω των διασυνδέσεων μεταξύ των παραγωγικών κλάδων.

Η ανά μονάδα ακαθάριστη παραγωγή προστιθέμενη αξία καλείται άμεσος συντελεστής προστιθέμενης αξίας. Ο άμεσος συντελεστής προστι-

θέμενης αξίας ενός κλάδου υπολογίζεται εάν διαιρέσουμε την προστιθέμενη αξία παραγωγής του κλάδου με την ακαθάριστη αξία παραγωγής του κλάδου.

Έστω ότι χρησιμοποιούμε τα παρακάτω σύμβολα

y_j = Ό άμεσος συντελεστής προστιθέμενης αξίας του κλάδου j

Y_j = Η προστιθέμενη αξία του κλάδου j

X_j = Η ακαθάριστη αξία παραγωγής του κλάδου j

Ο άμεσος συντελεστής προστιθέμενης αξίας δίδεται από τη σχέση

$$y_j = \frac{Y_j}{X_j}$$

Αν ο αριθμός των παραγωγικών κλάδων σε μια οικονομία είναι n , οι άμεσοι συντελεστές προστιθέμενης αξίας για τους n κλάδους δίδονται από το διάλυσμα σειράς

$$y = \left[\frac{Y_1}{X_1}, \frac{Y_2}{X_2}, \dots, \frac{Y_n}{X_n} \right] = [y_1, y_2, \dots, y_n]$$

Ο απλός συνολικός συντελεστής ή πολλαπλασιαστής προστιθέμενης αξίας $Y\Pi_j$ του κλάδου j υπολογίζεται ως εξής

$$Y\Pi_j = \sum_{i=1}^n p_{ij} \quad (6)$$

όπου p_{ij} είναι τυπικό στοιχείο της μήτρας P . Η μήτρα P υπολογίζεται ως εξής:

$$p = \hat{y}(I - A)^{-1} = \begin{bmatrix} p_{11} & p_{12} & \dots & p_{1n} \\ p_{21} & p_{22} & \dots & p_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ p_{n1} & p_{n2} & \dots & p_{nm} \end{bmatrix}$$

όπου

$$\hat{y} = \begin{bmatrix} y_1 & 0 & \dots & \dots & 0 \\ 0 & y_2 & \dots & \dots & 0 \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ \hat{y} & \dots & \dots & \dots & y_n \end{bmatrix}$$

είναι η διαγώνια μήτρα με διαγώνια στοιχεία τους άμεσους συντελεστές προστιθέμενης αξίας των κλάδων. Η μήτρα P μπορεί να αποκληθεί και μήτρα των συνολικών αλληλεπιδράσεων της προστιθέμενης αξίας.

Ας εξετάσουμε αναλυτικότερα την έννοια των στοιχείων της μήτρας P. Τα στοιχεία μιας στήλης P δείχνουν τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην προστιθέμενη αξία των n παραγωγικών κλάδων που προέρχονται από τη κατά μια χρηματική μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος του κλάδου που αντιστοιχεί στην υπό εξέταση στήλη.

Παραδείγματος χάριν p_{11} δείχνει τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην προστιθέμενη αξία του κλάδου 1 που προέρχονται από την κατά μια χρηματική μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος του ίδιου κλάδου 1, p_{21} δείχνει τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην προστιθέμενη αξία του κλάδου 2 που προέρχονται από την κατά μια χρηματική μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος του κλάδου 1, και για τους υπόλοιπους κλάδους.

Κατ' ακολουθίαν το άθροισμα κάθε στήλης δείχνει τη συνολική μεταβολή στην προστιθέμενη αξία της οικονομίας λόγω μεταβολής του τελικού προϊόντος του κλάδου που αντιστοιχεί στη στήλη κατά μια μονάδα.

Στον πίνακα 5 παρουσιάζονται στη στήλη (1) ο άμεσος συντελεστής της προστιθέμενης αξίας του κλάδου, στη στήλη (2) οι άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην προστιθέμενη αξία όλων των κλάδων που προέρχονται από μια χρηματική μονάδα τελικού προϊόντος του κλάδου των πολιτιστικών, ψυχαγωγικών και πολιτικών δραστηριοτήτων και στη στήλη (3) οι έμμεσες επιδράσεις.

Το άθροισμα των άμεσων και έμμεσων επιδράσεων στην προστιθέμενη αξία αποτελούν τον συνολικό συντελεστή ή απλό πολλαπλασιαστική προστιθέμενης αξίας.

Έτσι για τον κλάδο των ψυχαγωγικών, πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων ο άμεσος συντελεστής προστιθέμενης αξίας είναι 0,618411 και ο συνολικός συντελεστής ή απλός πολλαπλασιαστικής προστιθέμενης αξίας είναι 0,897036.

Έτσι ενώ η άμεση επίδραση στην προστιθέμενη αξία του κλάδου είναι 0,618411 οι έμμεσες επιδράσεις στην προστιθέμενη αξία της οικονομίας είναι $0,897036 - 0,618411 = 0,278625$.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Άμεσες, έμμεσες και συνολικές επιδράσεις στην προστιθέμενη αξία της οικονομίας του κλάδου των ψυχαγωγικών, πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων

Κωδικός Κλάδου	Άμεσος Συντελεστής Προστιθέμενης Αξίας (1)	Συνολικές Επιδράσεις Προστιθέμενης Αξίας (2)	Έμμεσες Επιδράσεις Προστιθέμενης Αξίας [(2)-(1)]
01	0.000000	0.002889	0.002889
02	0.000000	0.000034	0.000034
05	0.000000	0.000189	0.000189
10	0.000000	0.001011	0.001011
11	0.000000	0.000023	0.000023
13	0.000000	0.000017	0.000017
14	0.000000	0.000127	0.000127
15	0.000000	0.001324	0.001324
16	0.000000	0.000000	0.000000
17	0.000000	0.000274	0.000274
18	0.000000	0.001336	0.001336
19	0.000000	0.000227	0.000227
20	0.000000	0.000288	0.000288
21	0.000000	0.000908	0.000908
22	0.000000	0.001851	0.001851
23	0.000000	0.000674	0.000674
24	0.000000	0.001328	0.001328
25	0.000000	0.000204	0.000204
26	0.000000	0.000506	0.000506
27	0.000000	0.000201	0.000201
28	0.000000	0.000359	0.000359
29	0.000000	0.000075	0.000075
30	0.000000	0.000000	0.000000
31	0.000000	0.000077	0.000077
32	0.000000	0.000027	0.000027
33	0.000000	0.000013	0.000013
34	0.000000	0.000017	0.000017
35	0.000000	0.000129	0.000129
36	0.000000	0.002132	0.002132

(συνεχίζεται)

37	0.000000	0.000053	0.000053
40	0.000000	0.009672	0.009672
41	0.000000	0.001433	0.001433
45	0.000000	0.004713	0.004713
50	0.000000	0.002502	0.002502
51	0.000000	0.002922	0.002922
52	0.000000	0.005604	0.005604
55	0.000000	0.017108	0.017108
60	0.000000	0.004553	0.004553
61	0.000000	0.000133	0.000133
62	0.000000	0.003050	0.003050
63	0.000000	0.001915	0.001915
64	0.000000	0.013161	0.013161
65	0.000000	0.001890	0.001890
66	0.000000	0.000133	0.000133
67	0.000000	0.000430	0.000430
70	0.000000	0.060370	0.060370
71	0.000000	0.003385	0.003385
72	0.000000	0.000016	0.000016
73	0.000000	0.000004	0.000004
74	0.000000	0.006499	0.006499
75	0.000000	0.000000	0.000000
80	0.000000	0.000100	0.000100
85	0.000000	0.000046	0.000046
90	0.000000	0.000505	0.000505
91	0.000000	0.000791	0.000791
92	0.618411	0.739554	0.121143
93	0.000000	0.000274	0.000274
95	0.000000	0.000000	0.000000
Σύνολο	0.618411	0.897036	0.278625

Συμπεράσματα

Παρά το μικρό μέγεθος του κλάδου των πολιτιστικών, ψυχαγωγικών και αθλητικών δραστηριοτήτων αναφορικά με τη συμμετοχή του στο ΑΕΠ, ο κλάδος παρουσιάζει σημαντικό δυναμισμό τόσο στα πλαίσια της Ελληνικής οικονομίας όσο και στα πλαίσια της Ε.Ε.

Αναφορικά με τον κλάδο στα πλαίσια της Ελληνικής Οικονομίας για πρώτη φορά χρησιμοποιείται η ανάλυση εισροών-εκροών προκειμένου να διερευνηθούν οι επιδράσεις του κλάδου σε διάφορα μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας και ειδικότερα στην ακαθάριστη παραγωγή, στην προστιθέμενη αξία και στην απασχόληση. Όπως προκύπτει από την ανάλυση εισροών - εκροών, ο κλάδος διασυνδέεται άμεσα και έμμεσα με σημαντικό αριθμό άλλων παραγωγικών κλάδων με αποτέλεσμα οι μεταβολές στο τελικό του προϊόν να

επηρεάζουν άμεσα και έμμεσα μέσω των διασυνδέσεών του την παραγωγή, την προστιθέμενη αξία και την απασχόληση της εθνικής οικονομίας.

Η εκτίμηση αυτών των συνολικών επιδράσεων του κλάδου, καλουμένων και πολλαπλασιαστών, μπορεί να αποβεί πολύ χρήσιμος οδηγός για τη λήψη ορθολογικότερων αποφάσεων από τους φορείς της οικονομικής πολιτικής, κατά την κλαδική κατανομή των πόρων της οικονομίας. Όπως εκτιμήθηκε, μια μεταβολή στο τελικό προϊόν του υπο θεώρησή κλάδου θα οδηγήσει κατ' αρχήν σε μεταβολές της παραγωγής, της απασχόλησης και της προστιθέμενης αξίας του κλάδου και στη συνέχεια σε μεταβολές των μεγεθών αυτών στη συνολική οικονομία. Οι μεταβολές δε αυτές είναι μεγαλύτερες κατά 70%, 34% και 45% αντίστοιχα των αρχικών μεταβολών του κλάδου.

Βιβλιογραφία

- ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ, Έκτατη Συνεδρία της 2ας Μαρτίου 1999. "Δυνατότητες χρησιμοποίησεως της πολιτιστικής κληρονομιάς για την αναδιάρθρωση της Οικονομίας", Ομιλία του ακαδημαϊκού κ. Κωνσταντίνου Γ. Δρακάτου, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1999.
- Δρακάτος Κωνσταντίνος "Η πολιτιστική κληρονομιά ως αυτοτελής αναπτυξιακός παράγων της Ελληνικής Οικονομίας", Ετήσιο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρίας Οικονομικών Επιστημών με θέμα: "Πηγές Δυναμισμού της Ελληνικής Οικονομίας", Αθήνα Οκτώβριος 2004.
- Ε.Σ.Υ.Ε., Πολιτιστικές Στατιστικές, 1993.
- Ε.Σ.Υ.Ε., πίνακας εισροών-εκροών έτος 1998.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η πολιτιστική μας κληρονομιάς: Ένα κεφάλαιο για τις περιφέρειες.
- ΚΕΠΕ, "Ο πολιτισμός ως κλάδος οικονομικής δραστηριότητας", Αθήνα 2000.
- Λίβας Π., Ανάλυση Εισροών-Εκροών, Εκδόσεις Α. Σταμούλη, 1994.
- Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος, Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Πολιτισμός 2000-2006 Γ' Κ.Π.Σ. Γνώμη της Ο.Κ.Ε. Μάιος 2002.
- Σκούντζος Θ., Οικονομικός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Σταμούλη 1992.
- Bulmar-Thomas, Input-output Analysis in Developing Countries 1982.